

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश कुमार ढुंगाना
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल
आदेश

०७९-RE-००६७

विषय: बेरितको आदेश बदर गरी पाउँ।

कारागार कार्यालय डिल्लिबजारमा थुनामा रहेका मदन परियार भन्ने राजेन्द्र निवेदक
नेपाली ----- प्रतिवादी

विरुद्ध

पूर्ण बहादुरको जाहेरीले नेपाल सरकार ----- विपक्षी
वादी

मुद्दा: कर्तव्य ज्यान।

१. यसमा, निवेदन प्रतिवेदन अध्ययन गरी निवेदक प्रतिवादीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू डा. श्री गोकुल प्रसाद बुर्लाकोटी, श्री श्याम कुमार खत्री तथा श्री नविन धितालले एवं वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान सह-न्यायाधिवक्ता श्री शंकर प्रसाद खत्रीले गर्नु भएको बहस समेत सुनियो।
२. प्रस्तुत पूर्ण बहादुर परियारको जाहेरीले नेपाल सरकार विरुद्ध निवेदक प्रतिवादी मदन परियार भन्ने राजेन्द्र नेपाली रहेको कर्तव्यज्यान (०७६-CI-०११) मुद्दामा धादिङ्ग जिल्ला अदालतबाट मिति २०७६।०४।२७ गते निवेदक मदन परियार भन्ने राजेन्द्र नेपालीलाई पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्ने आदेश भएकोमा उक्त अदालतबाट मिति २०७७।०७।२५ मा निजलाई आरोपित कसूरमा सफाई दिने गरी फैसला भएको देखिन्छ। सो फैसलाउपर वादी नेपाल सरकारको उच्च अदालत पाटनमा पुनरावेदन परेकोमा उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७८।१०।०२ मा प्रतिवादी राजेन्द्र नेपालीलाई १० वर्ष कैद र रु.१,८००।- (अठार सय रुपैया) प्रतिवादीले पीडितलाई

क्षतिपूर्ति भराई दिने गरी फैसला भएको देखिन्छ। निज प्रतिवादीले लागेको कैद बापत नगद र जेथा जमानत दिई तारेखमा बसि पुनरावेदन गर्न पाउँ भनी मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १३७ को सुविधाको निवेदनसहित मिति २०७९।०५।२३ मा यस अदालतसमक्ष उपस्थित भएकोमा त्यस्तो सुविधा दिन नमिल्ने भनी थुनामा राख्न कारागार पठाइएकोमा यस अदालतको सह रजिष्ट्रारको आदेश उपर परेको बेरितको आदेश बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदन मिति २०७९।०६।३१ मा दर्ता भई नियमानुसार आज यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको देखिन्छ।

३. मुख्यतः उक्त बेरितको आदेश बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदनमा:

- (क) मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १३७(१) (घ) मा उल्लिखित मुद्दामा पुर्पक्षको लागि थुनामा बसेकोमा र कसूरदार ठहरी सजाय पाएको व्यक्तिको हकमा सुविधा नपाउने व्यवस्था न्यायसंगत नभएको,
- (ख) निवेदक उपर भएको उच्च अदालतको फैसला अन्तिम नभएको र,
- (ग) निवेदकले पुनरावेदन लिई अदालतमा आई समर्पण गरेको भन्ने प्रश्नहरू उठाएको पाइन्छ।

४. यस अदालतका सह रजिष्ट्रारबाट मिति २०७९।०५।२३ मा भएको आदेश उपर नियमित कानूनी प्रक्रिया अनुसार यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत निवेदनमा निम्न विषयहरू निरूपण हुनुपर्ने देखियो:-

(क) मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १३७(१)(ख) मा उल्लिखित “दश वर्षभन्दा बढी कैद सजाय भएको व्यक्ति” र (ग) मा उल्लिखित “अनुसूची -१ वा अनुसूची -२ अन्तर्गतको कसूरमा कसूरदार ठहरी तीन वर्षभन्दा बढी कैदको सजाय पाएको व्यक्ति” भन्ने वर्गीकरणले कस्ता-कस्ता कसूर र व्यक्तिहरू जनाउँछ? यी दुई प्रावधानभिन्न दुविधा (ambiguity) को अवस्था विद्यमान छ, छैन? त्यस्तो दुविधा विद्यमान भएमा प्रस्तुत कार्यविधिगत कानूनी व्यवस्थामा Principle of strict construction वा Rule of lenity आकर्षित हुने अवस्था हुन्छ वा हुँदैन?

(ख) ऐ. ऐनको दफा १३७ (१) (घ) मा भएको “पुर्पक्षको लागि थुनामा बसेकोमा कसूरदार ठहरी कैद सजाय पाएको व्यक्ति” भन्नाले शुरु अदालतमा पुर्पक्षमा

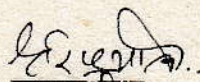

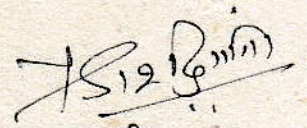
थुनामा बसी सो अदालतले कैद सजाय गरेको व्यक्ति हो वा सुरु अदालतबाट सफाई पाई उच्च अदालतबाट कैद सजाय पाएको व्यक्ति हो ?

(ग) दफा १३७(१) (घ) मा भएको व्यवस्थालाई उपदफा (२) को “.....अदालतबाट पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्न नपर्ने आदेश भई थुनामा नबसेको अवस्थामा दश वर्षसम्म कैद सजाय भएको कसूरदारले थुनामा नबसी पुनरावेदन दिने अनुमतिको लागि कारण खुलाई निवेदन गरेमा र त्यस्तो कारण मनासिव देखिएमा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले निजसँग धरौट वा जमानत लिई पुनरावेदन गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ” भन्ने कानूनी व्यवस्था सँगै पढ्दा उक्त प्रावधानहरूले दुविधाको अवस्था सृजना गरी फौजदारी न्यायको मान्यता, स्वतन्त्रता र समानताका विषयमा के कस्तो असर पर्न सक्दछ?

(घ) दफा १३७ भित्र अन्तरनिहित मान्यता थुनछेक, धरौट तथा जमानत सम्बन्धी व्यवस्था अर्थात Bail सँग सम्बन्धित मान्यता र अभ्यास कैद लागेको (post-conviction) व्यक्ति मा पनि आकर्षित हुने हो वा होइन?

प्रस्तुत निवेदनसँग सम्बन्धित उल्लिखित विषयहरू मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १३७ को व्याख्यासँग सम्बन्धित भई जटिल कानूनी प्रश्नहरू निरूपण गर्नुपर्ने देखिँदा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम २३(२) (ग) बमोजिम प्रस्तुत विवादलाई पुर्ण इजलास समक्ष प्रस्तुत गरी न्याय निरूपण हुन मनासिव देखिन्छ। साथै प्रस्तुत विषय थुनुवासँग सम्बन्धित रहेको र यस्तै प्रकृतिका अन्य निवेदनहरूलाई समेत प्रभावित गर्ने प्रकृतिको देखिँदा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ७३(१) बमोजिम अग्राधिकार प्रदान गरिएको छ। प्रस्तुत निवेदन प्रतिवेदनको संयुक्त इजलासको लागत कट्टा गरी नियमानुसार पूर्ण इजलास समक्ष पेश गर्नु।—

न्यायाधीश

न्यायाधीश

इति संवत् २०७९ साल फागुन १२ गते रोज ६ शुभम् ----- ।